

Nākamā gada Cēsu novada budžets top saspringti. Kaut palielinās ienākumu prognoze, divreiz lielāks ir izdevumu palielinājums. Kur izdosies un kur vajadzētu ietaupīt, kādi jauni izdevumi paredzēti un par ko būs jāmaksā vairāk, saruna ar novada domes un arī Finanšu komitejas priekšsēdētāju JĀNI ROZENBERGU.

- Publiski izskan, ka pašvaldībām nākamgad finanšiālā situācija būs sarežģīta. Ir vietvaras, kurām varētu nepietikt līdzekļu ikdienas funkciju veikšanai. Cēsu novadā situācija labāka, taču noteikti arī mūsu pašvaldības budžetā būs vājie posmi.

Iedzīvotāju ienākumu nodokļa, galvenā ienākumu avota pašvaldībām, ieņēmumi nākamā gada budžetā palielinās par 6,6 procentiem, salīdzinot ar šo gadu. Summāri tas ir 2,7 miljoni eiro. Ieņēmumu palielinājumā, skatoties Latvijas pašvaldību kartē, no 43 vietvarām esam 19. Augšgalā ir Rīga, Pierīgas novadi, Cēsu novads ir gandrīz tūlīt aiz tiem, tā teikt, otrā vilciena sākumā.

Tomēr nākamā gada budžets būs liels izaicinājums. Izdevumu palielinājumu nosaka ārējie apstākļi, ko nevaram ietekmēt. Ja, gatavojot 2023.gada budžetu, milzīgas izmaksas bija enerģijas izdevumiem, nākamgad palielinās darba samaksa izglītības darbiniekiem. Atalgojums, ko pedagogiem maksā no pašvaldības budžeta, papildu prasa 2,4 milj. eiro. Tā ir darba alga pirmsskolas, daļēji sporta skolas, mākslas un mūzikas skolu skolotājiem, dažā vietā interešu izglītībai. Mazo skolu direktoriem un viņu vietniekiem algas finansē no pašvaldības, jo ar valsts dotāciju tām nepietiek.

Ārējais faktors, ko nevaram ietekmēt, ir *euribor* likmes palielināšanās, kas būtiski paaugstina maksu par aizņēmumiem. Kredītprocentu nomaksai 2024.gada budžetā papildus jāplāno 1,1 milj.eiro. Tāpat ārējs faktors ir minimālās algas paaugstinājums. Tas, protams, ir labi, ka iedzīvotāju ienākumi palielinās, taču tie arī ir papildu līdzekļi pašvaldības budžetā, mūsu novadā minimālās darba algas celšanai jāplāno par 0,2 milj. eiro vairāk nekā šajā gadā. Turklāt vajadzētu paaugstināt arī algas, kuras ir ļoti tuvu minimālajai darba samaksai.

Un vēl klāt nāk izdevumi deinstitucionalizācijas jeb sociālo pakalpojumu turpināšanai. Aprūpes centrus cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem līdz šim finansēja no Eiropas Savienības (ES) projekta, tagad to dara pašvaldība. Nākamā gada budžetā jāplāno iepriekš nebijuši 0,6 milj. eiro.

Sasummējot šo četru izdevumu posteņu palielinājumu, tikai tam nākamā gada budžetā vajadzīgi 4,3 milj.eiro. Taču iedzīvotāju ienākumu nodokļa pieaugums ir 2,7 milj. Tātad jau šim četrām pozīcijām jāmeklē iekšējie resursi.

Kas nākamā gada budžetā samazinās? Labā nozīmē ar mīnus-

Jāsalāgo attīstība un ekonomija

zīmi ir energoresursu cenas. Salīdzinot ar to, cik maksāja elektroenerģija, dabas gāze, siltums, plānojot 2023.gada izdevumus, šie resursi un pakalpojumi kļuvi šī lētāki. Piemēram, Cēsīs pagājušajā ziemā siltuma tarifs bija 146 eiro par MWh, tagad 83 eiro, tas ir par apmēram 40% mazāk. Tomēr kopumā pakalpojumu izmaksas palielinās. Teiksim, telpu kopšanas iepirkums Cēsu izglītības un citām pašvaldības iestādēm ir par 95 tūkst. eiro dārgāks. Un tas saprotams, jo palielinās minimālā alga, līdz ar to visa darba samaksa. Tāpat ceļu uzturēšana un citi ārpalpojumi ir dārgāki. Var teikt, ka pakalpojumu sadaļā, kur izmaksās ir samērā liela darba algas komponente, ir sadārdzinājums par septiņiem, desmit un pat 15 procentiem. Arī skolēnu ēdināšanas jaunie iepirkumi uzrāda cenu kāpumu.

- Kādas ir ekonomijas, optimizācijas iespējas, kur pašvaldība var taupīt, lai nosegtu caurumus?

- Liela pozīcija ir pašvaldības nekustamo īpašumu uzturēšanas izdevumi. Te domāju ēku apsaimniekošanu. Precīzāk jāsaprot, vai visas ēkas ir noslogotas, vai dažas funkcijas, darba vietas varētu salikt kopā un iznomāt vai pārdot kādus nekustamos īpašumus.

Patlaban ir doma, ka pašvaldības Centrālās administrācijas ēku Cēsīs, Raunas ielā 4, varētu veidot par atvērtā tipa biroju, kur katram speciālistam nav konkrēta darbavietas, jo daudziem kabinetiem nav nepieciešams astoņas stundas piecas dienas nedēļā. Tad te būtu darba vietas arī tiem, kas tagad strādā Raunas ielā 8 un Tūrisma aģentūras mājā Baznīcas ielā 1. Tās ēkas varētu izīrēt vai pārdot, jo neizskatās, ka perspektīvā būs nepieciešamas pašvaldības funkcijām. Un tāpat būtu jāskatās uz citiem īpašumiem gan pilsētā, gan apvienībās.

Otrs virziens izdevumu samazināšanai, visticamāk, būs daļas pakalpojumu virzīšana uz ārpalpojumu. Tad ir skaidrs, ka maksājam tik, cik tirgū ir konkrētā darba cena. Pašvaldība veic kontroli un uzraudzību, lai pakalpojums ir nodrošināts un kvalitatīvs. Ar to domāju komunālo jomu: ielu uzturēšanu, apgaismojumu, siltuma ražošanu un līdzīgus.

Trešais - turpināt darbu pie energoresursu taupīšanas programmas. Cēsīs pārskatīti elektrības pieslēgumi, izanalizēti, kur nepieciešamas lielās jaudas, kur ne. Daļu pieslēgumu esam mainījuši uz mazāku jaudu, ietaupījums gadā būs 50 tūkst.eiro. Tāda analīze jāveic visos pašvaldību īpašumos un atbilstoši jārikojas.

Jāseko arī ikdienas energopāreīšanai iestādēs. Pašvaldībā ir amata vienība - energopārvaldnieks. Viņa ziņā ir apsekot iestādes un izvērtēt, kā izmanto elektrību, siltumu, vai to piegāde tiek regulēta, kur šī joma jāuzlabo. Lai nav tā, ka apkure darbojas pilnā jaudā, bet iestādei ir brīvdiena.

Vēl viena pozīcija, kur jāstrā-

FAKTI

CĒSU NOVADS:

- Iedzīvotāji 44 834
- Teritorija 2886 km²

NOVADĀ DARBOJAS:

- 53 pašvaldības iestādes, tajā skaitā 39 skolas un pirmsskolas
- 21 kultūras centrs
- 25 bibliotēkas
- 3 muzeji

Pašvaldības pārziņā ir pavisam 13 061 nekustamais īpašums, tajā skaitā 16 muižas un pilis.

dā pie pašvaldības izdevumu samazināšanas, ir komunālo pakalpojumu tarifi. Centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas tarifi vietās, kur to nodrošina pašvaldība, pārskatījām, bet joprojām ir liels darbs pie zudumiem tīklos, pie uzskaites. Pat pie izlīdzinātā tarifa, kas stāsies spēkā no 1.janvāra, pašvaldība dotē ūdensapgādi un kanalizāciju.

Jāmeklē arī citas iespējas ekonomēt. Piemēram, Cēsīs īstenos ielu apgaismojuma modernizācijas projektu, kuram būs ES līdzfinansējums. Domāju, rezultātā izdevumus varēs samazināt par 50%. Ielu apgaismojums pilsētā gadā izmaksā gandrīz 0,4 milj.eiro, tātad ietaupījums būs labs.

Jādomā arī par ienākumu vairošanu. Nesen stratēģiskajā sanāksmē par mājokļu attīstības jautājumiem novadā izvirzījām ambiciozu mērķi. Jauni mājokļi ir iespēja piesaistīt iedzīvotājus un līdz ar to viņu maksātos nodokļus. Un jāturpina neatlaidīgs darbs pie uzņēmējdarbības attīstības.

- Kādas lielākas investīcijas paredzētas iekļaut 2024.gada budžetā, cik lieli līdzekļi tam vajadzīgi? Kā palielināsies kredītportfelis?

- Noteikti turpināsim izmantot visas iespējas piesaistīt ES struktūrfondu, vides pārmaiņu un citu finanšu avotu projektus. Tā ir daudzkārt lielāka iespēja pašvaldībai ar savu līdzfinansējumu ieguldīt attīstībā. Energoefektivitātes projektus nākamgad plānots īstenot Nītaures Mūzikas un mākslas pamatskolā, Jaunpiebalgā ēkā, kur atrodas ugunsdzēsēju glābēju postenis, bērnodrāz "Zvaniņi" Augšlīgatnē. Iesniegti projekta pieteikumi Cēsu Pilsētas vidusskolas un Ieriķu stacijas energoefektivitātes uzlabošanai, Priekuļu vidusskolas pārbūvei, Bērzaines pamatskolas internāta ēku pārbūvēs par pirmsskolas iestādi, kā arī publiskās ārtelpas projekts Cēsu Pirtsupes gravai un Pils parka diķim. Ļoti ceram,

ka vienosimies par investīcijām Jaunpiebalgas un Vecpiebalgas vidusskolā.

Uzņēmējdarbībā Cēsīs noslēgusies ēkas Raiņa ielā 25 renovācija, gatavo projekta pieteikumu ēkas Raiņa ielā 27, Krišjāņa Valdemāra un Pļavas ielas pārbūvei, būs ieguldījumi CATA un bijušās autoremonta rūpnīcas teritorijā, kur sakārtos Kalku, Vaives, Lapsu, Apšu un Ata Kronvalda ielas posmus. Ceram nākamā gada beigās iesniegt ES finansējumam Cēsu Stacijas laukuma rekonstrukcijas projektu. ES līdzekļi būs Cēsu klīnikas tālākai attīstībai.

ES fondu naudas piesaiste būtiski neietekmē budžetu, jo projektu līdzfinansējumam pašvaldība drīkst ņemt aizņēmumu. Citādi ir ar projektiem, kuriem nav ES atbalsta. Protams, ņemam kredītu, Cēsu pašvaldībai tas ir pieejams, atmaksājami aizdevumi ir 10,8% no gada budžeta kopējuma, mazliet vairāk par pusi no atļautajiem 20%. Taču izdevumam kārtējā budžeta gadā jāpārdevz 15 procentu līdzfinansējums. Piemēram, Cēsīs Bērzaines un Piebalgas ielu posmu atjaunošanai pašvaldības aizņēmumam līdzfinansējums šī gada budžetā bija 375 tūkst. eiro, bet kopumā visā novadā veiktajiem ieguldījumiem līdzfinansējums kredītam bija 750 tūkst.eiro.

Pašvaldības prioritāte ir ceļi un ielas, un tas ir tas, kas visvairāk interesē iedzīvotājus. Apvienību pārvaldes sagatavojušas sarakstu, kuru ielu un ceļu posmus vēlas sakārtot un kam vajadzīgs pašvaldības aizņēmums. Skatīsimies, cik varēsim atļauties, to virzīsim satiksmes infrastruktūrai. Līdzfinansējumu nodrošināsim no līdzekļiem, ko iegūstam, atsavinot īpašumus.

- Par 2022.gada budžetu teicāt, ka tas ir pirmais lielā Cēsu novada budžets, to sastādīt nav vienkārši kaut tāpēc, ka novados, ko apvienoja, bijusi atšķirīga grāmatvedības uz-

skaitē. Un, protams, nebija kontrolskaitļu, pēc kuriem vadīties. Nu jau top trešais lielā novada budžets.

- Vairumā jomu ir informācija par diviem gadiem. Kultūras un tūrisma sfēra jaunajā modelī sāka strādāt pērn septembrī, tajā ir dati tikai par gadu. Divi gadi gan arī nav daudz, plašākas iespējas plānošanai būtu, ja būtu dati par gadiem četriem pieciem, taču atskaites sistēma veidojas, var sākt analizēt. Nu, ja redzams, ka divus gadus kādā pozīcijā ir izlietoti 70 procenti līdzekļu no plānotā, tad nākamajā gadā varbūt var neplānot iepriekšējos 100%.

- Par budžetu un kopumā līdzekļu izlietošanu lemj Finanšu komitejas deputāti. Tas nav vienkāršs darbs.

- Saprotams, ka domes priekšsēdētājam un vietniekiem, kuri ir algoti pašvaldības darbinieki un katru dienu strādā ar budžeta projektu, iespējams vairāk iedziļināties, taču līdzdarbojas arī citi deputāti. Finanšu komitejas kodols ir spēcīgs, daudzi deputāti ir bijuši pašvaldību vadītāji, viņiem ir zināšanas par budžetu, ir iespēja darboties.

Visionāriem ir pieeja budžeta sistēmai, visi, kas vēlas, var darboties. Un Finanšu komitejas sēžu sarunās par budžetu aicināti piedalīties visi, cik kuram ir iespējas, ne tikai tās locekļi.

- Kas, gatavojot 2024.gada budžetu, ir pats grūtākais? Vai ir kāds jautājums, par ko īpaši piedomājat?

- Galvenos sadārdzinājuma posteņus jau nosaucu. Taču, jā, lielākais izaicinājums būs tas, ka pedagogiem ir straujās algu kāpums. Tas ir ļoti, ļoti labi, bet citi pašvaldības speciālisti arī gaida atalgojuma palielinājumu. Diemžēl budžeta plānā neveidojas resursi, no kā to nodrošināt. Svarīgi ir nepazaudēt šos speciālistus.

Un svarīgi nodrošināt ne tikai pašvaldības uzturēšanu, bet arī attīstību, ļoti gribas, lai attīstības projekti virzās pietiekami dinamiski, cik nu varam pacelt. Un lai vienlaikus skatāmies, ko varam darīt labāk, efektīvāk, racionālāk.

Vēl ir kāda īpaša lieta. Jādomā, kā uz Ziemassvētku laiku krāšņāk izrotāt Cēsīs. Citas pašvaldības mums ir tālu priekšā. Labi, ka vismaz egle Vienības laukuma izdevusies. □

Lappusi sagatavojuši
ANDRA GAŅĒ

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".